

3. Social work degree guide. URL: <https://www.socialworkdegreeguide.com/faq/what-social-work-jobs-work-directly-with-cyberbullying/> (дата звернення: 19.05.2023).

Знобей Олексій

викладач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
СумДПУ імені А.С. Макаренка
м. Суми, Україна

Остапенко Юлія

студентка 4 курсу спеціальності «Соціальна робота»
СумДПУ імені А.С. Макаренка
м. Суми, Україна

ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ЯК ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

У статті піднімаються питання соціального виховання дітей, які потрапили у складні життєві обставини та є вихованцями центрів соціально-психологічної реабілітації. Акцентується у вага на тому, що зазначені установи є ефективними закладами системи соціального захисту, що можуть систематично та послідовно вирішувати завдання соціального виховання, орієнтуючи їх як на саму дитину, так і на її біологічну сім'ю.

Ключові слова: *особистість, світогляд, соціальне виховання, складні життєві обставини, центр соціально-психологічної реабілітації.*

Іноді у житті дитини складаються умови, що починають негативно впливати на її життя, стан здоров'я та розвиток (зокрема соціальний). Такими умовами можуть бути: безпритульність або бездоглядність дитини, встановлення певної форми інвалідності, важка хвороба, порушення кримінального законодавства, залучення дитини до найгірших форм дитячої праці, залежність від психотропних речовин та інших видів залежності, насильство та жорстоке поводженням в родині, ухиляння батьків, або осіб, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків, обставини стихійного лиха, техногенних аварій, катастроф, воєнних дій чи збройних конфліктів тощо. Якщо зазначені умови встановлюються відповідними соціальними установами за результатами оцінювання потреб дитини та її сім'ї у соціальних послугах, то, відповідно до Закону України «Про охорону дитинства», вважається, що дитина (або сім'я) потрапила у складні життєві обставини (СЖО) [4].

В Україні для дітей, які опинилися у складаних життєвих обставинних, функціонують центри соціально-психологічної реабілітації.

Зазначені установи нині є найбільш ефективними закладами системи соціального захисту, що можуть систематично та послідовно вирішувати завдання соціального виховання, орієнтуючи їх як на саму дитину, так і на її біологічну сім'ю.

Категоріями дітей, які можуть прийматися до центрів соціально-психологічної реабілітації є: діти з сімей, які знаходяться у складних життєвих обставинах і не в можуть подолати їх самостійно; діти, батьки яких з певних причин (через інвалідність, тривалу хворобу тощо) не можуть надати їм належного утримання; діти, які залишилися без піклування батьків або осіб, які їх замінюють; діти, батьки яких ухиляються від виконання батьківських обов'язків, зловживають алкоголем, виживають наркотичні засоби; діти, які постраждали від торгівлі дітьми; діти, які зазнають будь-якого насильства, та діти, які вчинили домашнє насильство у будь-якій формі [3].

Соціальне виховання дітей, які потрапили у складні життєві обставини та є вихованцями центру соціально-психологічної реабілітації потрібно розглядати як процес, що спрямований на формування гармонійно розвиненої особистості. Метою соціального виховання повинно бути засвоєння людиною соціального досвіду, набуття соціальних знань, соціальних цінностей та норм, комплекс яких сприятиме ефективній регуляції соціальної поведінки дітей та молоді. У процесі соціального виховання підростаючого покоління повинні брати активну участь такі соціальні інститути, як: родина, заклади освіти, виховні дитячі та молодіжні організації, сфера позашкільної освіти та виховання, релігійні організації тощо.

Важливою складовою соціального виховання дітей, що потрапили у складні життєві обставини є активне відтворення набутого дитиною соціального досвіду у власній життєвій самореалізації. Соціальне виховання, може реалізуватися як у процесі цілеспрямованого виховання особистості, так і в умовах неконтрольованого, стихійного впливу на особистість дитини [2].

У науковому світі прийнятою є позиція про те, що головним у процесі формування світогляду дитини є комплекс закладених у неї соціальних цінностей – узагальнених уявлень про мету і норми поведінки. Формування соціальних цінностей людини відбувається у процесі соціального виховання за допомогою набуття соціального досвіду. Виявляються соціальні цінності за допомогою певних цілей, інтересів, переконань, спілкування і діяльності дитини. Реалізація соціальних цінностей відбувається у процесі життєдіяльності, де вони знаходять своє підтвердження або відхиляються набутиим соціальним досвідом. Коли дитина перебуває у складних життєвих обставинах є небезпека того, що відбуваються набуття негативного соціального досвіду і формування у дитини ціннісних орієнтацій, які не забезпечують успішного функціонування особистості в суспільстві [1].

У такому разі, важливим завданням центру соціально-психологічної

реабілітації, у якому перебуває дитина, що потрапила у складні життєві обставини є забезпечення виховання життєво і соціально компетентної особистості, здатної здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення в різноманітних життєвих ситуаціях, формування власних мотивів, інтересів [2].

Отже, підводячи підсумок необхідно акцентувати увагу на тому, що, процес соціального виховання сьогодні є важливим для нашої країни, бо від його успішності залежить майбутнє українського суспільства. Адже дитина – це особистість, а особистість є результатом соціального становлення індивіда шляхом подолання труднощів і накопичення власного життєвого досвіду. Велику роль у соціальному становленні молодшої людини відіграє соціальне середовище, в яке потрапляє дитина після народження. Особистість є поєднанням певних властивостей та рис і соціальних функцій, які вона виконує. Особистість – це комплекс якостей, які дитина отримує у процесі суспільних відносин. Тому, між розвитком особистості і суспільством можемо прослідкувати пряму залежність. Відповідно, соціальне виховання є важливим і суттєвим сегментом життєдіяльності дитини, особливо, якщо вона потрапляє у складні життєві обставини та є вихованцем центру соціально-психологічної реабілітації.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Життя особистості у духовному діапазоні. *Рідна школа*. 2009. № 11 (959). К. : Фелікс. С. 7–17.
2. Гук О. Ф., Чернуха Н. М. Пріоритетні вектори сучасної освіти. *Topical issues of social pedagogy: Collective monograph*. CARICOM, Barbados, 2017. С. 30–55.
3. Про затвердження Типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей: Постанова Кабінету міністрів України від 28 січня 2004 р. № 87 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2004-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.04. 2023).
4. Про охорону дитинства: Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 23.04. 2023).

Ірина Іонова

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри соціальної роботи
і менеджменту соціокультурної діяльності
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
м. Суми, Україна

Наталія Абрамцева

здобувач вищої освіти IV курсу
Сумський державний педагогічний